

Kako preprečevati nasilje nad starejšimi

Uvodne obrazložitve, dobre prakse in priporočila



Nasilje nad starejšimi kot problem

Nasilje nad starejšimi je prepoznano za večji družbeni problem. V poročilu Svetovne zdravstvene organizacije, ki je bil izdan junija 2011 so zapisali, da vsako leto več kot 4 milijoni Evropejcev, starejših od 60 let, doživijo nasilje.

Nasilje nad starejšimi je enkratno ali ponavljajoče dejanje ali odsotnost ustreznega ravnanja, ki se zgodi v odnosu, v katerem se pričakuje zaupanje in ki škoduje ali prizadane starejšega človeka.

Definicija svetovne zdravstvene organizacije (WHO, 2008)

Nasilje nad starejšimi ni omejeno na fizično nasilje. Druge oblike so še psihično, materialno, spolno nasilje, lahko pa gre za zanemarjanje in diskriminacijo. Lahko ga nenamerno povzročijo tudi preobremenjeni negovalci, ki skrbijo za starejše. Do nasilja prihaja na domovih, kjer starejši živijo, kakor tudi v domovih za starejše in drugih ustanovah.

Evropski projekt za preprečevanje nasilja nad starejšimi

Za boj proti temu pojavu je Evropska komisija spodbudila pilotni projekt EuEOPEAN (2009 – 2011). Namen projekta je razviti evropski spletni referenčni okvir za preprečevanje nasilja nad starejšimi. Ta okvir vsebuje osnovne informacije, dobre prakse in priporočila na nacionalni in evropski ravni.

Oblikovalci politik, strokovnjaki in drugi deležniki lahko uporabijo ta referenčni okvir za izboljšave in širjenje obstoječih ukrepov za preprečevanje nasilja nad starejšimi in kjer je potrebno za razvoj novih politik.

V projektu je sodelovalo devet držav: Avstrija, Češka, Grčija, Irska, Italija, Poljska, Slovenija, Slovaška in Nizozemska. Vodilni partner je bila organizacija ANBO iz Nizozemske.

Mnenja, navodila in priporočila

Uvodne obrazložitve

Projektne rezultati so različni od ene do druge partnerske države. Razlike so v definiciji problema, v ravni prepoznavanja različnih oblik nasilja nad starejšimi, tveganju in zaščitnimi faktorji ter teorijami nasilja nad starejšimi.

Te razlike lahko razložimo z družbenimi in kulturnimi razlikami, kot so stereotipi o starejših, vloga družine in države v organizaciji oskrbe starejših itd. V nekaterih državah nasilje ostaja skrito v zaprtem družinskem okolju. Zategadelj bi države morale premisliti o svoji vlogi in možnostih vpliva na področja, ki veljajo za zasebno domeno, še posebej ker gre za zaščito ranljivih oseb in zagotavljanje njihovih človeških pravic.

Po drugi strani je projektno partnerstvo našlo skupne elemente po vsej Evropi: pomanjkanje podatkov o nasilju nad starejšimi in ustrezne zakonodaje, ki bi urejala specifičnost in kompleksnost pojava nasilja nad starejšimi.

Projektne partnerji so se strinjali, da obstaja močna potreba po nacionalnih programih za to problematiko. Tovrstni programi obstajajo le v Avstriji, Irski in Nizozemski.

Dobre prakse

V projektu smo izbrali 40 primerov dobrih praks preprečevanja nasilja nad starejšimi. Lahko jih najdete na spletnem mestu: www.preventelderabuse.eu. Opisane prakse so prenosljive v druga okolja. Vsaka je klasificirana po različnih karakteristikah (npr. po aktivnostih, ciljnih skupinah, operativnih ravneh in vrstami preprečevanja).

Baza podatkov vsebuje primere uspešnih praks na področju izobraževanja in usposabljanja, izboljšanja kvalitete, opolnomočenja in participacije, razvoja mreže in osveščanja.

Ne obstajajo enoznačne rešitve, ki bi ustrezale vsem in vsaka praksa se mora prilagoditi obstoječim razmeram. Vseeno pa so nacionalne in mednarodne izkušnje vir navdiha in način prenosa znanja med državami.

Priporočila za nacionalne programe

Najprej mora vsaka nacionalna vlada prepoznati problem in potrebo po vzpostavitvi zakonskega okvira. Vsakomur mora postati jasno, da je nasilje nad starejšimi nesprejemljivo na vseh ravneh in okoljih; to namreč še ne velja v vseh partnerskih državah.

Vsaka država mora razviti učinkovit in celovit pristop k problematiki v sodelovanju z vsemi deležniki. Priporočamo medresorski pristop, saj je nasilje nad starejšimi večplasten fenomen, ki pokriva različna področja: kršenje človekovih pravic, družinsko nasilje, kazensko in civilno pravo, zdravje in zdravstveni sistem, blaginja, delovni pogoji, poklicna izobrazba, vseživljenjsko učenje, organi pregona, pravni sistem, finančno poslovanje itd.



Svet Evrope naj opozarja, da je nasilje nad starejšimi kršitev človekovih pravic. Pozivamo ta organ, da razmisli o možni vlogi v razrešitvi te problematike. Eden od možnih ukrepov bi lahko bila konvencija o preprečevanju in boju proti nasilju nad starejšimi, podobno kot konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in proti družinskemu nasilju (Istanbul, 11. 5. 2011).

Končni izdelki projekta

- Spletna stran z informacijami in referencami www.preventelderabuse.eu.
- Uvodne obrazložitve in raziskava stanja *Nasilje nad starejšimi v Evropi*.
- Devet nacionalnih poročil o specifičnih socialnih in kulturnih ozadjih nasilja nad starejšimi, skupaj z dobrimi praksami preprečevanja nasilja.
- Spletna zbirka podatkov o dobrih praksah preprečevanja nasilja nad starejšimi.
- Končno poročilo z rezultati in priporočili.

Poziv k akciji

Eden od rezultatov projekta je poziv k akciji. Potrebno je razbiti tabu, ki zamegljuje nasilje nad starejšimi, saj mora postati jasno vsakomur, da je nasilje nad starejšimi nesprejemljivo na kateremkoli nivoju in okolju. Projektni partnerji pozivajo vse nacionalne vlade, da se sestanejo z vsemi deležniki in naj si skupaj prizadevajo k sprejetju integralnega in celovitega programa preprečevanja nasilja nad starejšimi. Upajo, da bodo s primeri dobrih praks spodbudili oblikovalce politik, strokovnjake, deležnike in druge, ki se profesionalno ukvarjajo s tem področjem. Ti primeri se nahajajo na spletni strani in jih lahko uporabimo v različnih situacijah. Ko se bodo kasneje pojavljali novi primeri dobrih praks ali druge informacije, jih bodo projektni partnerji ali ostali s pomočjo partnerjev lahko dodajali na splet in s tem zagotavljali trajni vir informacij za vse deležnike.

»Starejši ne zahtevajo več kot ostali; hočejo enakost – to je človekova pravica«.

Projektni partnerji

- Avstrija (EURAG Avstrija)
- Češka republika (Život 90)
- Grčija (KMOP)
- Irska (Age Action Ireland)
- Italija (Anziani e Non Solo)
- Nizozemska (ANBO)
- Nizozemska (MOVISIE)
- Poljska (Fundacija JA KOBIETA)
- Slovaška (Fórum pre pomoc starším – národná sieť)
- Slovenija (ZDUS)



Ta projekt podpira Evropska komisija. To poročilo odraža le mnenja avtorjev; komisija ni odgovorna za nadaljnjo rabo informacij iz tega poročila.

V končnem poročilu je predstavljen model nacionalnega programa, ki vključuje naslednje elemente:

1. Nasilje nad starejšimi je vključeno v politično agendo
2. Informiranje širše javnosti
3. Skrb za zaščito rizičnih skupin
4. Zaznavanje nasilja nad starejšimi
5. Interveniranje
6. Pomoč v primeru nasilja nad starejšimi
7. Nadaljnja skrb in preprečevanje ponovitve dejanj nasilja

Priporočila na nacionalni ravni so razvrščena glede na našete elemente, upoštevajoč relevantne dejavnike v političnih procesih, zakonodaji, deležnikih, procesnih sporazumih ipd.

Države lahko uporabijo priporočila kot opomnik za postavitve svojih prioritet in načina razvoja ustreznih nacionalnih programov ali akcijskih načrtov.

Priporočila za Evropsko skupnost

Evropska skupnost nima kompetenc za razvoj zakonodaje za preprečevanje nasilja nad starejšimi. Vseeno pa lahko igra pomembno vlogo pri podpori prizadevanj nacionalnih deležnikov pri razvoju in implementaciji akcijskega načrta za preprečevanje nasilja nad starejšimi.

1. Evropska skupnost lahko pripomore k prepoznavanju nasilja nad starejšimi kot političnega vprašanja v vseh državah članicah.
2. Evropska skupnost naj promovira integralne nacionalne politike in programe za preprečevanje nasilja in boj proti temu pojavu v vseh državah članicah, tudi s pomočjo opomnika, ki smo ga izdelali v projektu EuROPEAN.
3. Evropska skupnost naj obravnava problem nasilja nad starejšimi kot enovito politično vprašanje na evropski ravni in s tem zagotovi integralen in celovit pristop k reševanju vprašanja nasilja nad starejšimi.
4. Evropska skupnost naj razišče možnosti koordinirane zakonodaje v tistih vidikih nasilja nad starejšimi, nad katerimi ima nesporne kompetence, kot npr. finančno nasilje in zaščita potrošnikov.

Priporočila za Svet Evrope

Kot združenje vrednot ima Svet Evrope zelo pomembno vlogo. Ta mednarodna organizacija šteje 47 držav članic. Ustanovljena je bila za zaščito človekovih pravic.